

Markkinaratkaisut / Joki-Pesola Maria

16.12.2019

Markkinatoimikunnan kokous 4/2019

Aika 4.12.2019 klo 9.00 – 13.00

Paikka Fingrid, Läkkipäntie 22, Helsinki

Osallistujat	Peter Fabritius	Valio Oy
	Olli Hagqvist	Taaleri Oyj
	Johanna Haverinen, pj.	Keravan Energia Oy
	Juha Keski-Karhu	Väre Energia Oy
	Elina Lehtomäki	Caruna Oy
	Tomi Pesonen	Metsä Group
	Heikki Rantamäki	Pohjois-Karjalan Sähkö Oy
	Jan Segerstam	Empower Oyj
	Harri Sirpoma	HELEN Oy
	Matti Sohlman	Pohjolan Voima Oy
	Mikael Heikkilä	Fortum Oyj
	Ville Väre	Liikennevirta Oy
	Juha Hiekkala	Fingrid Oyj
	Maria Joki-Pesola, siht.	Fingrid Oyj
	Risto Kuusi	Fingrid Oyj
	Tuomo Mäkihannu	Fingrid Oyj
	Asta Sihvonen-Punkka	Fingrid Oyj
	Jyrki Uusitalo	Fingrid Oyj

Poissa Sebastian Sundberg Fortum Oyj

Markkinaratkaisut / Joki-Pesola Maria

16.12.2019

Käsiteltävät asia

1 Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 9.04.

2 Pohjoismainen hinta-alue selvitys

Risto Kuusi esitteli ja alusti keskustelua pohjoismaisesta hinta-alue selvityksestä.

Tarve ja vaatimus selvityksen tekemiselle tulee eurooppalaisesta regulaatiosta. Puhtaan energian paketti sääntelee selvityksen toteutusta. Ohjeistus selvitysten tekemiselle vaatii kaikilta regulaattoreilta yksimielistä hyväksyntää kantaverkkoyhtiöiden toimittamalle kokonaisuudelle, joka sisältää menetelmän, oletukset ja tarkasteltavat tarjousaluekonfiguraatiot. Erityisesti konfiguraatioiden osalta hyväksyntä ei vaikuta todennäköiseltä, jolloin regulaation mukaan asia siirtyisi regulaattoreilta ACER:lle päätettäväksi.

Selvityksen pohjalta kantaverkkoyhtiöiden tulee tehdä suositukset tarjousaluerakenteen muutoksille. Pääperiaatteena on, etteivät kantaverkkoyhtiöt saa rajoittaa tarjousalueiden välisiä siirtoja ratkaistakseen tarjousalueiden sisäisiä pullonkauloja. Ohjeistus ei ota kantaa siihen tuleeko hinta-alueiden vähentyä tai lisääntyä. Selvityksessä tarkastellaan n. 20 indikaattoria, jotka liittyvät käyttövarmuuteen sekä sähkömarkkinoihin.

Pohjoismaat tekevät selvityksen koko synkronialueena. Kantaverkkoyhtiöt ovat ehdottaneet selvitettäväksi Norjan hinta-alue NO4 jakamista kahtia ja Ruotsin hinta-alueiden SE3-SE4 uudelleenmäärittelyä. Ehdotuksessa Suomi pysyy edelleen yhtenä hinta-alueena. Markkinan likviditeetti on yksi indikaattori. Toimikunta keskusteli siitä, miten tälle voidaan määrittää kustannusvaikutusta. Taloudelliselle arvioinnille ei ole yksiselitteistä menetelmää.

Markkinatoimikunta nosti esiin kysymyksen avoimuudesta. Tehdäänkö selvitys avoimesti, ilman etukäteen tehtyjä päätöksiä, jos TSOt ovat jo määritelleet mitä hinta-alueita halutaan tutkia ja hinta-aluekartta on jo etukäteen määriteltä. Kysyttiin myös sitä, haetaanko tällä sitä, että pullonkaulatulot jäävät maan sisään? Risto kertoi, että selvityksellä haetaan tehokkaampaa markkinaa käyttövarmuusnäkökohdat huomioiden, ei yksittäisen TSO:n saamien pullonkaulatulojen maksimointia. Vaihtoehtoisten konfiguraatioiden käyttöönotto edellyttää, että ne todetaan tarkastelussa nykyistä konfiguraatiota paremmaksi. Markkinatoimijoita ei vielä ole otettu mukaan ehdotuksen laadintaan, mutta kommentointikierros on myös Fingridin mielestä hyvä järjestää.

[Linkki ENTSO-E:n sivuille](#), josta löytyy lisätietoja.

3 Keskeytyssuunnittelun periaatteet

Asta Sihvonen-Punkka kertoi siirtorajoitusten markkinahaitan olevan seurattava mittari kaikille fingridiläisille. Niin ikään sitä seuraa myös Fingridin hallitus.

Fingridin siirtokeskeytyssuunnittelun periaatteista kertoi Tuomo Mäkihannu. Pääperiaatteet ovat: N-1 mukainen vian hallinta, kustannustehokkuus (optimi kaikki

Markkinaratkaisut / Joki-Pesola Maria

16.12.2019

kustannukset huomioon ottaen esim. millaisia kustannuksia syntyy markkinoiden rajoittamisesta, kuinka suuret ovat reservikustannukset) sekä keskeytysten ajoitus (tavoitteena hyödyntää viikonloppuja ja arkipäiviä).

Keskeytyksen ajankohta koordinoidaan yhteispohjoismaisesti, kun vaikutukset kohdistuvat rajoille ja niillä on pohjoismaisia sähkömarkkina-vaikutuksia. Asiakshaitta halutaan minimoida. Tärkeä periaate on turvallisuuden varmistaminen. Esimerkiksi toinen siirtoyhteys joudutaan ottamaan keskeytykseen, jos rakennustyömaalla tai kunnossapidossa työskennellään rinnakkaisella johdolla ja turvaetäisyydet ovat puutteelliset.

Kun suunnitellaan pohjoismaiseen markkina-alueeseen vaikuttava keskeytys ja kyseessä rajajohto, on suunnittelussa otettava huomioon Pohjoismaat koko alueena. Pohjoismaiset TSO:t tekevät tällöin yhteistyötä ja sopivat keskeytyksistä. Tulevaisuudessa RSC (Regional Security Coordinator) vastaa alueellisesta keskeytyssuunnittelusta. Suomen sisäisistä (110kV) keskeytyksissä, joilla ei ole vaikutusta rajajohtoihin, tarkastelualueena on Suomi. Markkina-analyyseissä arvioidaan kuluttajan ja tuottajan hyötyä. Suomessa kuluttajan hyöty painottuu.

Satakunnassa keskeytyssuunnittelu on tavanomaista haastavampaa, sillä tulevaisuudessa OL3 vaikuttaa keskeytyksiin. Mitoitettava vika voi olla liian suuri, joka johtaa laitosten tehon rajoittamiseen ja riittämättömän oikosulkutehon tai syöttävän johdon häiriö voi johtaa tasasähköyhteyksien kapasiteettien rajoittamiseen. Jos OL3 irtoaa verkosta, täytyy korvaava teho tulla RAC:n kautta, joka johtaa pienempään tuontikapasiteettiin. OL3:lla ei ole vaikutusta vientikapasiteettiin.

Sähkömarkkinatoimikunnassa esitettiin kysymyksiä, joista jatkamme keskustelua sähkömarkkinatoimikunnassa vuonna 2020.

Kuka tekee päätökset siirtokeskeytysten peruuntumisesta ja mikä on päätöksentekoprosessi?

- Päätöksen tekee valvomon päällikkö, käytönsuunnittelun päällikkö tai valvomon viikkovarallaolija.

Miten haittaa lasketaan asiakkaalle?

- Keskeytyksestä (tai häiriöstä) aiheutuva haitta (KAH) asiakkaan liittymispisteeseen lasketaan teho * aika * hinta. Keskeytysten suunnittelussa ollaan yhteydessä asiakkaisiin hyvissä ajoin, jolloin asiakkaalle annetaan hyvät mahdollisuudet varautua keskeytykseen ja näin minimoidaan asiakkaalle aiheutuva haitta.

Voisiko Fingrid esitellä toimikunnassa esimerkkilaskelmia markkina-vaikutusanalyyseistä ja niiden toteutuksen lopputuloksia?

- Yleistäen voidaan sanoa, että analyyseiden trendit ovat osuneet kohdalleen, mutta välillä markkinat yllättävät.

Onko Fingridillä selkeä ohjeistus esimerkiksi keskeytyksen ajoituksesta ja kestosta?

Markkinaratkaisut / Joki-Pesola Maria

16.12.2019

- Ohjeistus on toteuttaa keskeytykset ajankohdissa, jotka mahdollisimman vähän haittaavat sähkömarkkinoita ja asiakkaita. Tämä tarkoittaa käytännössä kapasiteetin rajoituksia aiheuttavien keskeytysten ajoittamista viikonloppuihin.

Toiveena toimikunnassa esitettiin myös, että kun keskeytys perutaan viime hetkellä, annettaisiin markkinoille tieto perumisen syistä. Keskeytysten peruuttamisella nähtiin mahdollisia vaikutuksia finanssimarkkinoihin.

4 Tasehallintahankkeen tiekartta

Jyrki Uusitalo kertoi pohjoismaisen tasehallintahankkeen tilanteesta.

Tasehallintahankkeen tavoitteita ovat siirtyminen koko synkronialueen tasapainottamisesta hinta-aluekohtaiseen tasehallintaan, uusi taseselvitys- ja tasemalli, sekä valmistautuminen eurooppalaisille säätösähkömarkkinoille.

Vuonna 2019 aikana on laadittu realistisempi tiekartta tasehallintahankkeelle ja sidosryhmät on saatu mukaan hankkeen suunnitteluun. Uuden tiekartan mukaisesti TSO:t ehdottavat varttitaseeseen ja vartin mFRR energiamarkkinaan siirtymistä Q2/2023 ja tasemallin muutosta Q2/2021.

Yhden taseen mallista sovellettavasta harmonisoidusta eurooppalaisesta menetelmästä vaaditaan kaikkien regulaattoreiden yhteinen päätös. Jos regulaattorit eivät pääse yhteisymmärrykseen, ACER päättää ja aikataulu voi siirtyä kuusi kuukautta. Toimikunta kommentoi, että aikataulujen pitävyys on tärkeää toimialan oikea-aikaisten investointien takia. Toimikunnassa toivottiin myös NBM-hankkeen eri regulaatioprosessien kuvaamista tiekartaksi, jotta toimijat voisivat nähdä regulaation eri vaiheet ja aikatauluriskit.

Todettiin, että tällä hetkellä käydään keskustelua kaksihintamallista tilanteissa, kun samalla vartilla/tunnilla on säätöä sekä ylös että alas. Tämä selkenee ensi vuoden puolella ja toimikunnassa esitettiin näkemys, että kaksihintamallista olisi päästävä eroon viimeistään varttitaseeseen käyttöönoton yhteydessä. Eurooppalaisesta säädännöstä voi tulla kaksihintamallille rajoittavia tekijöitä. Fingrid vetää pohjoismaista tasemalliprojektia.

Varttitaseen osalta todettiin, että derogaatioprosessi on alkamassa ja prosessi on kansallinen, vaikka pohjoismaisittain sekä kantaverkkoyhtiöt että regulaattorit koordinoivat sitä yhteisesti. Derogaatioprosessin myötä varttitaseelle saadaan käyttöönottopäivämäärä.

aFRR kapasiteettimarkkinaa koskeva ehdotus on jätetty viranomaisille ja siitä saatiin muutospyyntö. Pyyntöön on vastattava 17.12.2019 mennessä. Pohjoismaisen mFRR kapasiteettimarkkinan kehitys ja käyttöönotto siirtyy, koska se ei ole sidosryhmille kriittinen. Norja ja Tanska tarvitsevat kansallisen mFRR kapasiteettimarkkinan ennen pohjoismaista toteutusta.

mFRR energiamarkkina toteutuu, kun siirrytään vartin taseselvitykseen. Toimijoille tämä näkyy tilauksina vartin sykleissä. Säätösähkömarkkinat tarvitaan samaan aikaan kuin varttitase, koska tarvitaan vartin markkinat ja vartin hinnoittelu.

Markkinaratkaisut / Joki-Pesola Maria

16.12.2019

Uusi tasehallintamalli ACE, toteutetaan myöhemmin, tarkkaa aikaa ei ole määritelty vielä. Kaikilla kantaverkkoyhtiöillä on silloin oltava kyky siirtyä uuteen malliin ennen sen käyttöönottoa.

5 aFRR reservien säädön periaatteet

Fingridin reservituotteita on vuonna 2020 viisi erilaista, jotka vastaavat erilaisiin tarpeisiin, mutta myös mahdollistavat erilaisten tarjoajien kapasiteetin osallistumisen markkinoille.

FFR eli nopean taajuusreservin periaatteet ovat nyt konsultaatiossa. Ruotsalaiset ovat olleet kiinnostuneet Suomen FFR markkinasta ja sillä voi olla vaikutusta Suomessa ostettavaan määrään, jos Ruotsissa markkinaa ei saada pystyyn.

Automaattisen taajuuden palautusreservin (aFRR) hankintamäärän ennuste on kasvamaan päin. OL3 myötä mFRR tarve kasvaa myös.

Pohjoismaiset yhteiset aFRR toimintaperiaatteet:

Säätömäärän laskenta on keskitetysti Statnetilla, josta jaetaan kantaverkkoyhtiöille aktivointipyyntöjä. Reservi pysyy aktivoituneena kunnes nimmellistaajuus saavutetaan.

Sähkömarkkinatoimikunnassa esitettiin kysymys aikapoikkeaman ajosta koituvista kustannuksista. Uusitalo kertoi, että kustannuksia ei ole tarkkaan arvioitu, mutta tunnistetaan, että kustannuksia syntyy. Tavoite on ajaa aikapoikkeamaa yön tunteina, jolloin sen vaikutus on mahdollisimman pieni.

aFRR aktivointisingnaalia ei ole kantaverkkoyhtiöiden avoimessa datassa, mutta toimikunnassa todettiin, että se voisi olla kiinnostava tieto toimijoille. Tavoitetaso on välillä yllättävän kauan poikkeavassa arvossa. Aktivointisignaali ja deaktivointi lähetetään kaikille yhtä aikaa pro rata –mallin mukaisesti. Toimikunnassa toivottiin toteutuneiden aFRR säätöjen julkaisua tulevaisuudessa. Säätosähkömarkkinan tarjousten julkaisu EU:n transparency platformilla käynnistyy joulukuussa 2019. Julkaisu tehdään muutama minuutti käyttötunnin jälkeen.

6 Asiakas esittäytyy, Pohjois-Karjalan sähkö

Heikki Rantamäki esitteli Pohjois-Karjalan sähköä (PKS) ja yhtiön ajankohtaisia asioita. PKS on monella mittapuulla mitattuna n. 10. Suomen tilastoissa, esimerkiksi liikevaihdolla mitattuna. Yhtiö on pitänyt kiinni tietyistä perinteistä ja on muun muassa todennut, että osaaminen ja paikallistuntemus ovat suuri hyöty ja siksi ne on pidettävä yhtiössä. Tästä esimerkkinä on verkon urakointi, joka on PKS:n tytäryhtiössä.

Pohjois-Karjalan sähkön verkon toiminta-alue on harvaanasuttu ja autioituvat alueet ovat hyvin kalliita kaapeloida. Verkon pituus per asiakas on pitkä ja se lisää kustannuksia. Esimerkiksi Lapissa toimivan Rovakairan suhdeluku pienempi kuin PKS:n.

PKS on kuntien omistama yhtiö ja kunnat lähtevät siitä, että PKS on osinkoa jakava yhtiö. Tärkeää on tunnistaa mistä liiketoiminnasta raha tulee ja mihin raha menee. Yhtiön liiketoimintojen kannattavuutta pitää arvioida koko ajan. PKS ei ole ollut halukas liittymään muihin alan yhteenliittymiin. Syyinä tähän on ollut onnistuminen liiketoiminnassa

Markkinaratkaisut / Joki-Pesola Maria

16.12.2019

ja tukkumarkkinoilla. Onnistuminen perustuu osaamiseen ja tarkkaan mietittyyn strategiaan.

Rantamäki esitteli niin sanotun sähkökaupan epävarmuudenyhtälön: volyyimiriski + asiakkaan profiiliriski (päivä/yö) + markkinariski potenssiin tasesähkö. Tasevirhe on välillä vaikeaa hallitta johtuen sääolosuhteista. Rantamäki toikin esiin sen, että tasesähkön hintakattoa ei saa määrätä 99 999€/MWh. Tällainen hintakatto aiheuttaisi yritysten konkurssseja ja nostaa sähkön hintaa, kun riski hinnoitellaan mukaan. Rantamäki korosti, että hintaohjaus pitää olla, mutta sen pitää olla kohtuullinen. Jyrki Uusitalo vastasi, että nykyinen 5000€ kattohintaa ei ole tullut koskaan Suomessa vastaan. Keski-Euroopassa tilanne toinen. Hintakatto tulisi eurooppalaisten säätösähkömarkkinoiden käyttöönoton yhteydessä.

PKS:llä on käynnissä uhanalaisen Saimaan järvilohen pelastushanke Pielisjoella Kuurnan vesivoimalaitoksella. Kyseessä on 1,3 km pitkä vesialue, jossa koko joen pohja on tarkkaan suunniteltu lohien vaatimien olosuhteiden perusteella. Tulvaportteihin on voitu rakentaa pienet voimalaitokset, koska veden juoksutus on tasaista. Hanke on ollut poikkeuksellinen, sillä ensimmäistä kertaa koskaan, Ympäristövaikutusten arviointi (YVA) -vaiheessa ei ole tullut yhtään valitusta.

7 Asiakastoimikuntarakenteen muutokset ja asiakastyytyväisyyskyselyn tulokset

Asiakastoimikuntarakenteen muutoksista kertoi Maria Joki-Pesola. Muutokset liittyvät 2019 aikana tehtyyn palveluiden kehittämiseen. Kehitystyö jatkuu ensi vuonna ja tavoitteena on osallistaa toimikunnat nykyistä enemmän palveluiden kehittämiseen.

Ensi vuodesta eteenpäin käyttötoimikunta ja verkkotoimikunta sulautuvat yhdeksi kantaverkkotoimikunnaksi. Tämä toimikunta keskustelee erityisesti kantaverkkopalveluista. Neuvottelukunta ja sähkömarkkinatoimikunta pysyvät ennallaan.

Sähkömarkkinatoimikunnan ensi vuoden puheenjohtaja on Sebastian Sundberg Fortumilta. Uudet jäsenet ovat Kimmo Tyni Axpo, Marja Kaitaniemi Neoen Renewables, Tero Karhumäki Kuoreveden Sähkö ja Ville Pesonen Gasum.

Asiakaspalaute vuonna 2019 on ollut samansuuntaista kuin edellisvuosina. Asiakkaiden luottamus Fingridiin on pystytty pitämään korkealla tasolla. Toimikuntien jäsenet ovat antaneet samansuuntaista palautetta kuin kaikki asiakkaat kokonaisuudessaan.

Avoimista palautteista käy ilmi, että osa asiakkaista on tyytyväisiä Fingridin yhteistyöhön ja viestintään, mutta vastakkaista palautetta on myös saatu. Asiakkaiden liiketoiminnan ymmärtämiseen käytännön tasolla toivotaan parannusta. Fingrid on käynyt läpi palautteen tarkkaan ja hyödyntää sitä palveluiden kehitystyössä.

Markkinaratkaisut / Joki-Pesola Maria

16.12.2019

8 Muut ajankohtaiset

- Datahubin ajankohtaiset

Asta Sihvonen-Punkka kävi läpi datahub –hankkeen ajankohtaisia asioita. Valtioneuvoston asetus datahubin käyttöönotosta on tullut voimaan 1.12.2019 ja sen mukaan käyttöönotto on määrätty päivämäärälle 21.2.2022.

Käyttöönottosuunnitelmia on edelleen toimitettu ja tarkennettu ja Fingrid on raportoinut viranomaiselle poikkeamaraportit. Toimikunnassa tuotiin esiin näkemys, että järjestelmätoimittajilla on edelleen suuria haasteita asetetun päivämäärän kanssa ja ongelmat olisivat laajempia, kuin mitä TEMin järjestämä lausuntokierros antoi ymmärtää. Todettiin, että on tärkeää luoda Fingridin ja Energiaviraston välille toimintamalli yritysten tukemiseen.

Datahub on laatinut välitavoitetaulukon, joka liitetään käyttöönottosuunnitelmaan. Tästä ja muista ajankohtaisista aiheita on tulossa webinaari 17.12. ja seminaari 5.2.2020 Helsingissä ja lisäksi muuta viestintää tehdään aktiivisesti, muun muassa järjestetään jatkossakin säännöllisesti webinaareja.

Toimikunnassa käytiin hyvä ja tärkeä keskustelu tietojärjestelmätoimittajien järjestelmien integroimisen vaikeudesta ja siitä, kenellä on kehittämisestä vastuu. Fingridillä on laista tuleva vastuu tiedonvaihdon kehittämiselle. Datahub auttaa yleisellä tasolla tulevaisuudessa tähän tilanteeseen, mutta muutos on hidas. Tietojärjestelmien räätälöinti jokaiselle yhtiölle erikseen muodostaa aikataululle pullonkaulan.

9 Ensi vuoden kokoukset

Ensi vuoden kokoukset ovat 10.3., 26.5., 8.9. ja 9.12.2020. Maria lähettää kokouskutsut suoraan kalentereihin.

Asta, Maria ja koko Fingrid kiittävät lämpimästi toimikunnasta pois jääviä jäseniä; Johannaa, Heikkiä, Ollia ja Harria. Keskustelu on ollut vilkasta ja hedelmällistä. Jäseniltä on saatu arvokasta ja perusteltua kritiikkiä, kommentteja, toiveita ja hyviä ehdotuksia sekä keskustelun avauksia. Erityisen suuri kiitos väistyvälle puheenjohtajalle Johannalle.

Hyvän joulun toivotus koko Fingridin puolesta ja ensi vuonna jatkamme hyvää yhteistyötä!